

"AMALE"RI ERANTZUTEN

Gaztetu egin bear naiz, Arzeluz tar Ander, "Luzear"en ezaupidetara eltzeko. Irugei urte bai beñik bein.

1.930'ko Maiatzaren 30'n, Donosti'n kaleratzen zan El Pais Vasco egunkaria mututu zan eta Bagilla'ren 1'an "El Día" kaleratzen asi. Bertako zuzendari Jose Lekaroz Goñi, lesakarra, 30 urteduna zan.

Gerra ostean alemaniarrak arrapatu eben Iparraldean eta ona bialdu. Lenengo epaia eriotzakoa zan, gero 30 urtetakoaz trukatu, baiña, izparkaritzza betirako galerazita.

Lekaroz aipatzean tartetxo bat egin bear dautsat adiskide min eta lankide zintzo izan neban Jose Mari Arizmendiarriritazi.

Jose Mari beti baikor eta fede oneko zan. Gerra ondoren abade egin eta Arrasate'ra bialdu eben ango parroko laguntzalle. Eta bereala asi zan katoliki Ekintzako gazteekaz lanean, Biteri eskolak lanbidekotan biurtu nairik eta abar... eta Euskalerrirako egunkari bat sortu nairik, Eleizak aldi aretan eukazan aukerekin baliatuta. Eta izparitza betirako galerazita eukan Lekaroz eukan zuzendaritzat aukeratua, eta an sartzen ginduzen Luzear eta ni be. Baiña garai aretan Gesteizko gotzan zenak Bellester zala uste dot, asmo orreik burutik kendu eutsazan eta ez maitasunez berak apaiz demagogorik ez ebala nai eta gogor egiñaz baiño.

Ikusten dozuenez, erek be gogoan eukan Luzear.

Gizon ixila zan Ander, baiña langillea, beargin aspergabea. Eguneroko lanetan nekerik bakoa. El Día'n euskal ardura euki eban geien bat.

Aldi aretan Garbizu tan Jon, "Zibigar" lez ezagutzen zanari omenaldi bat eskeini eutse Lezo'n. Gregorio Mujika izan zan omenaldiaren eskintzalle eta "Luzear" izlari. Ordukoen esanetan itzaldi sakon eta mamitsua egin eba.

"Euskal Esnalea" aldizkariaren irizpidez elerti lan ederra izan zan berea, olerki arauen zeaztasun ugaria erakutsiaz. Beti ere itz egoko eta apaiñez.

1932 inguruan ais zan Donosti'n euskalzale tringarra inder ertzen.

"Euskerazaleas" sortu zan.

Or egozan, besteak beste, Aitzol, (Ariztimuño), Arozena, Arzeluz, Barriola, Ellas Etxeberria, Txomin Olano, Zubimendi eta abar. Parkatu norbait aaztutea. Eta Euskal egunak gertuten asi ziran, Antzerti egunak, Olerti egunak, eta abar.

Guk Ondarroan, Euskeltzale Bazkkuna sortu gendun, batzokiaren barruan.

Eta Donostitik Antzeztaldean leiaketa iragarri ebenean, emen agertu giñan gu ere Kursaaal'ek bere alboan eukan Antzoki txikian. Antxe ezagutu neban Luzear epai maiko zalako.

Guk, ondarrutarrok, "Oleskari Biak", Jemein-Errazti'rena ekarri gendu, baiña benetako mokoloia egin gendun.

"Oleskari biak" ek bertsolaria agertzen zan kantari. Origaitik ekarri gendun geienbat, paper ori egiten ebanak, gurari bizia agertu euskulako. Abots gozodu-

na zan, aozkera arbikoa. Baiña... bertsoak astu eta or bera ta danok larri, orrelako utsunak sortzen dabe estutasunean.

Txaloak jo euskuezan errukiz eta borondate onez, baña punturik barik. Orduntxe, ondorengo solasaldian ezagutu neban "Luzear".

Antzerki zale eta zuzendari nitzanez, urte orretan irakurri neban Labauen'ek ataraten eban "Anntzerti"n aldizkarian, Ander'en "Neskamearen marmarrak", gatz eta bizitasunez beteteko lantxoak.

1935'n "Libro de Oro de la Patria" argitaratu eban Espel'ek eta an agertzen zan baita Luzear'en "Euzkadi, Agur" orrialde bitako lan gartsuna.

Merezi dau zatitxo bat irakurtea, bentan unkiagarria da-ta.

"Agur, aberri maitagarria,

zere arkaitzak astintzen ditua itsaso sumiña bezin kementsua, ego aizeari jasotako ormatzar antzera zaintzen zaituzten mandi eder aundiak bezin irmoa, mendi oietan jaio ta murmur ixilkaitza lagun dutela, aitez-aitz, egi zear, zillar aritxo iduri ibarreratu, ta exker eskubi datozkien errekatxoan eskein zaz gizendurik a inbeste ola darabizketen ibaiak bezin langillea,

ugolderik burrunbatsuena baño abeslariago alaiadia, eresi ta dantza iturria, biyarko euskoen seaska ta atzokeon illobia,

agur".

1936'en gure gerra sortu eta Urrillean, Eusko Jaurlaritza sortuagaz batera, Euskadiko Agintaritzako Egunerokoa argitaratzen asi zan. Urrilla'ren 7'an agertu zan lanengo zantakia eta Ekainillaren 17'an azkena.

Ba dakit Eguneroko onetarako, bizkaitar bateri eskatu eutsela itzultzalle buru izatea, baiña a ez zan aurreratu legerako bearko ziran itz asko itzultzen eukiko zitun zailtasunen bildurrez, ea ori ikusita Tolosa'ko Azkue tar Jesúsés lege gizona artu eben orretarako ta gipuzkoarrak ataraten eben, gipuzkera, Egunkari ori. Luzaear'be tarteko sertzten zan, baiña nire ustez Euskadi Buru Batzarreko zanez, bere zeregiñetako bat orko ardura izango zalako.

Euki neban Bilbaon iru-lau aldiz berarekinegoteko aukera, auskal jai edo baztar edo etxurakoetara agertzen zalea zalako eta gure jarduna beti izaten zan orduan gerabilguzan euskal ekintzen goraberan.

Ba nekien, zuk esan dozun lez Burgos'en espetxean egon zanean, euskera erakusten arduratu zala; bertan egon ziran espetxeratu batzukandik jakin neban ori.

Nik, azkenengoz, Angelu'ko Endara etxean ikusi neban 1948'ko udabarrian, orduan gaitz lortzen ziran ogetalau orduko pase bitartez ara latzek aukera billatu nebalako.

Eta ezan neike kezka eta naigabeak menderatuta iruditu yatala. Andik para bat urteetara jakin nevan il zala.

Berrogei ta sei urte il zala eta ez da mirari zana zalko oraindik bizi gareanok bera oriotza bizi ta gogoratzaa.

Jaunak bizi luzea emon dagitzula, Amale, ain gizon ona zan zure aitaren urratzetan aspergae jarraitzeko.

Zubikarai tar Augustin